tocmai unanimitatea recunoaşterii valorii lor estetice, ar fi fost totuşi necesară o mai bună argumentare a acesteia: o fi oare Paul Goma chiar un mare scriitor? Care e temeiul unei atare afirmaţii? Nu cumva din prea mare admiraţie faţă de verticalitatea sa morală apare tendinţa de a-i supraevalua opera, amestecând aşadar criteriile şi căzând până la urmă în aceeaşi eroare pe care criticul pretinde a o combate?

De altfel, impresia de amestec al criteriilor apare de la bun început. A discuta despre a(l)titudinea morală a oamenilor, imperfecţi de altminteri prin natura lor, nu poate aduce niciun câştig de cauză receptării estetice a operei, căci o revizuire a valorilor literare nu poate fi făcută decât exclusiv din perspectivă estetică. În al doilea rând, în aceste studii, autorul creditează prin compilaţie judecăţi ce s-ar cuveni mai atent cântărite şi, de ce nu, amendate atunci când e cazul (de pildă, dacă o exegetă, probabil dintr-o fobie foarte la modă azi faţă de tot ce înseamnă comunism, consideră romanul *Nicoară Potcoavă* „o rescriere grotescă" a *Şoimilor*, nu înseamnă că această opinie e neapărat justă şi că nu trebuie prompt sancţionată, evident, cu argumente de ordin strict estetic, după cum la fel de prompt ar trebui sancţionat din capul locului tocmai acest amestec nepermis – „est-etic" – al criteriilor de judecată). Nu aceasta a stat însă în intenţia autorului, spirit conciliant prin excelenţă, încrezător că opiniile injuste se discreditează de la sine.

Valoarea acestor analize critice rezidă în primul rând în construirea unui portret (psihologic şi moral) coerent al fiecărui autor în discuţie, printr-o fenomenologie a percepţiei diacronice care lămureşte în mare măsură atât meandrele creaţiei, cât şi gesturile morale. Şi, explicând mai bine omul, înţelegerea operei are, firește, de câştigat. Spirit dialectic prin definiţie, Adrian Dinu Rachieru evită verdictele şi afirmaţiile peremptorii, instituind un colocviu, aproape socratic, pe marginea operelor, într-un stil seducător şi inimitabil, fără îndoială. Criticul are vocaţia caracterizărilor sintetice, printr-un cumul de trăsături divergente, adesea paradoxale, astfel încât portretele sale de scriitori devin de multe ori memorabile: Adrian Marino, de pildă, e văzut ca un „spirit himeric, enciclopedic, sintetizator, ins vanitos, iritabil, care abia spre sfârşitul vieţii şi-a câştigat adevărata vocaţie", reuşind să impună totuşi în peisajul criticii autohtone „un stil": „Raţionalist inimitabil, geometrizant, cu apetit doctrinar, un romantic, totuşi, cu mize pragmatice, sedus de proiecte ciclopice, iubind dopajul cultural, asceza, nu folclorul cafenelei, el cerea «idei organizate, puternic personalizate»; şi rămânând, cum el însuşi ne asigura, o *monadă spirituală*, un *alternativ ireductibil*, aducând Europa *acasă*." (p. 85) La rândul lui, Eugen Barbu e caracterizat printr-o cascadă de antinomii: „Scriitor-spectacol, poligraf pătimaş, veritabil ferment iscând într-o viaţă literară «militarizată» scandaluri în serie, antrenând tabere în zgomotoase războaie culturale pilotate politic (...), mânat de uriaşe ambiţii sub cupola diversităţii publicistice." (p. 123) Şi exemplele ar putea continua, căci aproape la fiecare autor analizat există un astfel de portret moral definitoriu, executat magistral, deşi, inevitabil, subiectiv prin excelenţă.

Susţinând, fără *parti-pris*-uri de niciun fel şi mai presus de orice interese de castă/coterie literară, ba chiar, conform motto-ului din *incipit*, dintr-un sentiment de datorie morală, valorile veritabile, deplin încredinţat de triumful lor dincolo de mode şi timp, Adrian Dinu Rachieru propune un model pozitiv de critică literară, fără îndoială oportun astăzi.

Ovidiu MORAR
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava

Dorel Fînaru, *Lingvistica limbilor lumii*, Editura Institutul European, Iaşi, 2005, 418 p.

Apărută în 2015 la Editura Institutul European din Iaşi, în cadrul colecţiei *Academica*, seria *Ştiinţele limbajului*, nr. 238, lucrarea profesorului sucevean Dorel Fînaru, intitulată *Lingvistica limbilor lumii*, reprezintă o abordare interdisciplinară a tendinţelor actuale de clasificare a limbilor lumii,

BDD-R235 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:45 UTC)

prezentând atât argumente ligvistice, cât şi argumente de natură istorică sau geografică. Astfel, autorul urmăreşte conturarea lingvisticii limbilor ca parte componentă a lingvisticii integrale în viziunea lui Eugeniu Coşeriu.

Aşa cum spune autorul însuşi, lucrarea se adresează în principal elevilor şi studenţilor de la ştiinţe umaniste, dar şi acelora pasionaţi de cercetarea limbiilor ca forme concrete de realizare a limbajului uman.

Prima parte a lucrării urmăreşte prezentarea mai multor criterii de clasificare a limbilor lumii. Autorul porneşte de la aspectele generale care justifică încadrarea lingvisticii limbilor în marele domeniu al lingvisticii integrale coşeriene. Scopul acestei componente este cercetarea tuturor particularităţilor limbajului, la nivelul istoric al limbilor, nivel care transformă dimensiunea abstractă, virtuală a limbajului într-una concretă, reală. Astfel, evoluţia limbajului uman a condus către o mare diversitate lingvistică a lumii, considerându-se că astăzi există între 6000 şi 9000 de limbi vii. Autorul menţionează faptul că diferenţa dintre cele două valori este generată de dificultatea de delimitare a *limbilor* de *dialecte*. Toate aceste limbi sînt clasificate de către site-ul specializat *Ethnologue* în 141 de familii care, la rândul lor, se împart în mai multe ramuri.

Diversitatea lingvistică a lumii demonstrează, implicit, şi o mare diversitate culturală, fapt ce justifică apartenenţa limbajului la sfera culturii. În definitiv, toate formele de cultură (artă, ştiinţe, religie, filozofie) se folosesc în primul rând de limbaj, ca formă culturală definitorie a fiinţei umane. În cadrul relaţiei *om-limbaj*, Eugeniu Coşeriu consideră că limbajul, în relaţie cu fiinţa umană, cunoaşte două dimensiuni: *logos-ul* care reprezintă înţelegerea fiinţei şi *logos-ul intersubiectiv* care redă forma şi expresia istoricităţii omului. Discutând despre aspectul istoric al unei limbi apare, implicit, şi acceptarea unui aspect politic al acesteia. În această privinţă, autorul urmăreşte direcţia coşeriană conform căreia a vorbi o limbă înseamnă a recunoaşte apartenenţa individului la o cultură, la anumite tradiţii, la un spaţiu politic specific unei anumite comunităţi. Această legătură dintre om şi spaţiul cultural, stabilită prin intermediul limbajului, îl face pe autor să atragă atenţia asupra fenomenului dispariţiei anumitor limbi, fenomen care ar putea fi împiedicat prin implementarea unor politici lingvistice cu scopul de a proteja mai ales acele limbi ameninţate. Salvarea acestor limbi ar asigura diversitatea imensă a tezaurului lingvistic pe care această planetă îl are şi care argumentează evoluţia spirituală a omului. În acest sens, autorul spune: „Sigur că planeta şi viaţa ei culturală ar putea exista şi dacă pe pământ ar rămîne şi s-ar folosi o singură limbă, la fel cum, o spun mai multe religii, s-ar fi întîmplat la începuturile lumii. Numai că o asemenea perspectivă ar însemna o imensă sărăcire culturală, o nivelare prin globalizare inacceptabile pentru diversitatea fiinţei umane, a culturii ei, pentru biodiversitate în general."

Un alt subiect discutat de autor în prima parte a lucrării este prezentarea criteriilor de clasificare a limbilor. Aspectele generale privitoare la realizarea clasificărilor sînt în strânsă legătură atât cu trăsăturile comune tuturor limbilor, cât şi cu elementele care ajută la diferenţierea acestora. Studierea limbilor vechi prin metoda comparativ-istorică i-a determinat pe cercetători să realizeze o clasificare genealogică a limbilor, dar şi să semnaleze anumite aspecte formale prin care limbile se aseamănă. Treptat clasificarea genealogică a fost influenţată şi de alte aspecte care conduc la gruparea limbilor lumii în familii, şi anume o serie de caracteristici istorice, geografice, sociale, antropologice etc.

Clasificarea tipologică a limbilor lumii se distinge de clasificarea genealogică prin urmărirea acelor aspecte formale, structurale care aproprie sau îndepărtează limbile. Tipologia lingvistică a demonstrat faptul că limbile au cunoscut, de-a lungul timpului, schimbări structurale, însă fără a-şi schimba clasa genealogică. În privinţa acestor fenomene autorul ne oferă drept exemplu limba franceză, limba bulgară sau limba engleză care au luat naştere ca limbi de tip sintetic, dar treptat s-au transformat în limbi analitice. Criteriile *fono-prozodice* din clasificarea tipologică împart limbile în limbi predominant vocalice / consonantice, limbi accentuale, limbi silabice, limbi morice, limbi cu accent tonic sau limbi cu tonuri. Criteriile *morfologice* separă limbile în funcţie de modalitatea de realizare a raporturilor dintre cuvinte, distingându-se limbile izolante (în care cuvintele sînt invariabile) de limbile neizolante (limbi aglutinante, flexionare sau incorporante). Criteriul *sintactic* urmăreşte topica funcţiilor sintactice (Subiect – Verb – Obiect), însă există şi păreri conform cărora limbile s-ar

BDD-R235 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:45 UTC)

distinge după modul în care aspectele structurale, adică gramatica, influenţează raporturile sintactice, vorbindu-se, astfel, de un criteriu *morfo-sintactic*.

Depăşind criteriul tipologic al clasificării limbilor lumii, Dorel Fînaru se referă şi la clasificarea sociolingvistică şi la cea geografică. Criteriile *sociolingvistice* se bazează în principal pe delimitarea conceptelor de *limbă* şi *dialect*. Distincţia amintită este prezentată pe baza opiniilor a doi importanţi lingvişti din a doua jumătate a secolului al XX-lea: Noam Chomsky şi Eugeniu Coşeriu. Plecând de la aspectele sociolingvistice, care diferenţiază limbile, autorul oferă explicaţii privind distincţia dintre limba oficială şi limba naţională, problemă deseori întâlnită. Diferenţa dintre cele două este realizată tocmai prin aspectele sociolingvistice, astfel: limba naţională nu este limba întregii naţiuni dintr-un stat, ci limba fiecărei naţionalităţi care este recunoscută legal pe teritoriul statului unde trăieşte, pe când limba oficială este limba recunoscută oficial prin Constituţie, fiind limba folosită pentru redactarea documentelor oficiale ale statului în cauză. Criteriile *geografice* sînt folosite în clasificarea limbilor doar atunci cand este analizată situaţia lingvistică a unui continent, a unei regiuni sau a unei ţări.

Un capitol extins al primei părţi a lucrării este consacrat clasificării genealogice a limbilor lumii. Acest capitol prezintă clasificarea şi structura componentă a marilor familii de limbi, ramurile şi subramurile acestora. Caracteristicile genealogice ale familiilor de limbi sînt urmate de o serie de indicaţii bibliografice, absolut necesare acelora care doresc studierea în profunzime a acestei diversităţi lingvistice. De asemenea, autorul propune o serie de dovezi care susţin înrudirea genealogică a limbilor (compararea paradigmelor pronumelui personal, compararea formelor numeralului cardinal sau compararea altor unităţi de la nivelul lexicului etc.).

Partea doua a lucrării oferă cititorului un substanţial *Dicţionar selectiv de limbi ale lumii*, material ce furnizează informaţii cu privire la statutul a peste 400 de limbi: statut sociolingvistic, istoric, geografic, dar şi aspecte legate de clasificarea genealogică, tipologică sau referitoare la scriere. *Dicţionarul* este urmat de o grupare de anexe referitoare la ţările lumii şi limbile lor oficiale, naţionale şi regionale, numărul de limbi şi de vorbitori pe continente, sau date care privesc lista lui Morris Swadesh (lingvist şi antropolog american), listă care curpinde 207 cuvinte din vocabularul de bază.

Astfel, *Lingvistica limbilor lumii* nu este o lucrare care oferă doar informaţii statistice legate de diversitatea lingvistică a lumii, ci oferă o perspectivă interdisciplinară asupra clasificărilor limbilor lumii. Dorel Fînaru oferă tinerilor cercetători ai ştiinţelor umaniste un volum indispensabil, graţie unui material bogat atât în noţiuni teoretice susţinute în permanenţă de greutatea argumentelor lui Eugeniu Coşeriu, cât şi aspecte concrete ale lingvisticii limbilor lumii. Fiecare capitol este însoţit de o bibliografie adusă la zi, într-un domeniu în care s-a publicat enorm în ultima jumătate de secol.

Alexandru BĂRDUŢ
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava

BDD-R235 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:45 UTC)